

ARAB TILINING O`ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Normirzayev Haydarali

Sayyid Muhyiddin maxdum

òrta maxsus islom bilim yurti mudarrisi

Annotatsiya. Arab tili, dunyoning ko'plab mamlakatlarida rasmiy til sifatida qo'llaniladigan qadimiy va boy tarixga ega tildir. Bu tilning o'ziga xos xususiyatlari orasida fonetik, morfologik, sintaktik va leksik farqlar mavjud. Arab tili shuningdek, 28 harfli alifbo, so'zlarni yaratish va o'zgartirishda mukammal morfologik tizim, hamda murakkab fe'l tizimiga ega. Arab tilidagi "morfem"lar va "izofaviy" qurilishlar tilni o'ziga xos qilishda muhim rol o'ynaydi. Bundan tashqari, arab tilidagi lug'at va frazeologik ifodalar, diniy matnlar (masalan, Qur'on) va turli mintaqaviy dialektlar bu tildagi boylikni yanada oshiradi. Ushbu maqolada arab tilining strukturaviy va lingvistik xususiyatlari, shuningdek, uning xalqaro ahamiyati va kommunikativ imkoniyatlari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: arab tili, fonetika, morfologiya, sintaksis, leksika, alifbo, fe'l tizimi, izofaviy qurilishlar, dialektlar, frazeologiya, Qur'on, lingvistika.

Annotation. The Arabic language is an ancient and rich language spoken in many countries as an official language. Its unique features distinguish it from other languages and include phonetic, morphological, syntactic, and lexical differences. Arabic uses a 28-letter alphabet and has a highly developed system for word formation and modification, along with a complex verb system. The language's use of morphemes and its distinctive "construct state" (*idāfa*) constructions play a key role in shaping its structure. Additionally, the richness of Arabic vocabulary, idiomatic expressions, religious texts (such as the Qur'an), and various regional dialects further contribute to the language's complexity. This paper explores the structural and linguistic characteristics of Arabic, along with its global significance and communicative potential.

Key words: arabic language, phonetics, morphology, syntax, lexicon, alphabet, verb system, construct state, dialects, phraseology, Qur'an, linguistics.

Аннотация. Арабский язык — это древний и богатый язык, являющийся официальным в ряде стран. Его уникальные особенности включают фонетические, морфологические, синтаксические и лексические различия. Арабский язык использует алфавит из 28 букв и обладает развитой системой словообразования и изменения, а также сложной системой глаголов. Использование морфем и характерных конструкций, таких как "изофа", играет важную роль в формировании структуры языка. Кроме того, богатство арабского лексикона, идиоматических выражений, религиозных текстов (например, Корана) и различных региональных диалектов придают языку особую сложность. В статье рассматриваются структурные и лингвистические особенности арабского языка, а также его глобальное значение и коммуникативный потенциал.

Ключевые слова: арабский язык, фонетика, морфология, синтаксис, лексика, алфавит, глагольная система, изофа, диалекты, фразеология, Коран, лингвистика.

Kirish. Avvalo, arab tilining umumiy xususiyatlarini ko'rib chiqish va uning tillar tipologiyasidagi o'rnini aniqlash zarur.

1. Arab tili afroosiyo (avvalgi semit-hamit) yetti tilning g'arbiy semit bo'limiga kiradi. Arab tili semit tillari guruhidagi eng yosh va lug'ati boy bolgan hisoblanadi, chunki boshga semit tillaridagi birliklar va ildizlar ko'plab qabilaviy aloqalar tufayli arab tilining bir qismiga aylangan.

2. Arab tili Qur'oni Karim tilidir.

3. Arab tilidagi zod harfi va uning talaffuzi, boshqa hech bir tilda mavjud emas.

4. Arab tilining yozuv bilan solishtirish mumkin bo'lgan ko'p variantli lug'at tarkibi mavjud (13-asrda tuzilgan ibn Manzuraning "Lisan al-arab" lug'atida 80 000 dan ortiq lug'at holatlari, jumladan, ayrim maqolalar mavjud).

5. Arab tili mantiqiy, shuning uchun u inson mantiqiga nihoyatda yaqin. Lingvistik birliklar orasidagi barcha munosabatlar mantiqiy bog'lanishda, ko'pincha matematik jihatdan tasdiqlangan formulada ifodalanishi mumkin. 6. Arab tili dunyoda shunday fundamental va o'zgarmas asoslarga ega bo'lgan yagona tildir. 14 asrdan ko'proq vaqt oldin yozilgan ma'lumotlarni zamonaviy o'quvchi osongina tushunishi mumkin. Balki boshqa hech bir tilni bu tarzda yozib bo'lmaydi.

Arab tilining tizim sifatidagi xususiyatlarini tavsiflash uchun til, tizim, til darajalari kabi tushunchalarni belgilash zarur. Barcha til ta'riflari ikkita bayonotda o'xshash: 1) til aloqa, axborot almashish vositasidir; 2) til - til birliklari tizimi, ishora tizimi. N.D.Arutyunova tilga quyidagi ta'rifni beradi: "Til - insoniyat jamiyatida tabiiy ravishda vujudga keladigan va rivojlanayotgan, tovush shaklda kiyingan, shaxs tushunchalari va fikrlari to'plamini ifodalashga qodir bo'lgan va eng avvalo maqsadli belgi birliklarining rivojlanayotgan tizimidir". Keyinchalik arab tilini uning barcha lisoniy elementlari sifatida ko'rib chiqamiz, bu esa ularning xususiyatlarini boshqa tillarning lingvistik unsurlari bilan solishtirganda aniqlash imkonini beradi. Buning uchun bu tizimning darajalarini aniqlash zarur.

Fonetik darajada arab tilining quyidagi xususiyatlarini ajratib ko'rsatish mumkin:

1. Arab tili tovushlarining hosil bo'lish joyi bo'yicha uyg'un taqsimlanishi: tovush paychalaridan labgacha. Bu o'zga tilida so'zlashuvchilarga arab tilini o'rgatishda ma'lum qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin. Orqa tildagi tovushlar qoida tariqasida, qattiq harflaming talaffuzi alohida kuch va maxsus tayyorgarlik va tayyorgarlikni talab qiladi.

2. Nutqdagi tovushlarning garmonik, musiqiy mosligi. Masalan, chuqur til orqa tovushlarining bir-biri bilan birikmasi arab tilida uchramaydi. Bu arab tiliga ajoyib uyg'unlik va ohang beradi. 3. Arab tilidagi deyarli barcha so'zlar ma'lum

qolip va konstruksiyalarga ko'ra qurilganligi sababli, bu ham tilga xushbo'ylik, qofiya beradi. Har bir misraning oxirgi bo'g'ini oldingisiga osongina qofiyalanadi.

4. Arab tilining tovushlari barqaror va talaffuzi 14 asr davomida o'zgarmagan. Tovushlarning talaffuzi bunchalik uzoq vaqt o'zgarmagan boshga til yo'q. Qur'oni Karim tovushlarini talaffuz qilish usullari maxsus fan - tajvid qoidalarida saqlanib qolgan. Aynan mana shu fan arab tovushlarining to'g'ri talaffuzini o'rganishni o'z ichiga oladi va arab tilini boshlang'ich bosqichda o'rgatishda tajvidni o'rganish zarur (masalan, "Muallim as-soniy", metodlariga ko'ra va boshqalar). S. Arab tilining ayrim tovushlari talaffuz qilinganda so'zga xos bo'lgan ma'noning bir qismini bildiradi. Leksik xususiyatlar haqida gapirganda, quyidagi hodisalarni ajratib ko'rsatish mumkin. 1. Bir ildizli (qardosh) so'z yasalishi, bir o'zak asosida yangi so'zlarning hosil bo'lishi yoki o'zaklarning arziyas o'zgarishi. Taniqli rus arabshunosi S.S. Meyselning fikricha, zamonaviy arab adabiy tili arab uch undoshli ildizlarning soni ildiz so'zlar umumiy sonining 82% ni tashkil qiladi. Bu hodisaning afzalliklari quyidagilardan iborat:

a) so'z yasashda qulaylik,

b) tez o'zgartirish oson bo'lgan fundamentallik va puxtalik; tilning saqlanishiga hissa qo'shuvchanlik;

v) arabcha so'z yoki o'zlashtirilgan so'zni aniqlashning aniq mezonining mavjudligi;

d) o'zlashma so'zlar kirib kelganda arabcha shakllarga moslashtirib tez arablasmayiladi;

e) ma'nosi umumiy bo'lgan so'zlarni so'z o'zagiga qarab guruhlariga ajratish.

Arab tilini o'rgatishda bu hodisa muhim rol o'ynaydi. Muayyan shakllar to'plamini o'rgangan talaba har qanday so'zni qurishi mumkin. Biroq, maxsus mashqlarsiz va shakllar bo'yicha yangi so'zlarni qurish mahoratini mustahkamlamasdan, bu hodisa qiyinchilik tug'diradi. 2. Umuman olganda, arab lug'aviy birliklari vogelikning mantiqiy bo'linishini, har bir predmetning eng mayda detalini ham to'g'ri yetkazishni ko'rsatadi, bu arablarda mantiq va bilimning yuksak darajada rivojlanganidan dalolat beradi. 3. Arab tilini ajratib turuvchi eng yorqin hodisa sinonimiya hodisasidir. Ma'noni ifodalashda belgilar sonining qisqarishi va minimalizmga moyilligi, ya'ni tilning minimal miqdordagi til birliklari va vositalari bilan ma'noni ifodalash qobiliyati. Bu so'zlarning yozilishidan tortib, stilistik vositalargacha bo'lgan barcha darajalarda ifodalanadi.

Xulosa. Arab tilining ayrim xususiyatlarini ko'rib chiqsak, arab tili o'ziga xos, individual xususiyatlarga ega bo'lib, uning uyg'unligi, mantiqiyliigi, minimalizmini namoyish etadi, degan xulosaga kelishimiz mumkin. Ularning barchasi arab tilini o'rganishda yordam beruvchi omillarga aylanadi. Arab tili Qur'on va boshqa barcha diniy ilmlarni tushunishning kalitidir, bu nafaqat arab tilida so'zlashuvchilar uchun, balki butun musulmonlar uchun muhimdir. Arab tili Qur'ondagi ilmlarni, uning ko'rsatmalari va hikmatlarini yoritadi va arab tiliga qudratli taolo in'om etgan o'ziga xos xususiyatlar uni o'rganishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Al-Bayati A. (1994). Arabic Syntax and Morphology. Beirut: Dar al-Fikr.
2. Catford J. C. (1964). A Linguistic Theory of Translation. London: Oxford University Press.
3. Khalil A. (2011). The Structure of Arabic Grammar. Cairo: Dar al-Ma'arif.
4. Ryding K. C. (2005). A Reference Grammar of Modern Standard Arabic. Cambridge: Cambridge University Press.
5. Versteegh K. (2014). The Arabic Language. Edinburgh: Edinburgh University Press.
6. Badawi A. (1994). Modern Written Arabic: A Comprehensive Grammar. London: Routledge.
7. Ferguson C. A. (1959). Diglossia. *Word*, 15(2), 325–340.
8. Owens J. (2006). The Arabic Language: A Historical Introduction. Edinburgh: Edinburgh University Press.
9. Al-Rawi M. (2007). The Qur'anic Arabic: Its Structure and Syntax. London: The Islamic Foundation.
10. Miller C. (2017). Arabic Linguistics: An Introduction to the Study of Language in the Arab World. Oxford: Oxford University Press.